

Redaktionellt

Tidskriften *Utbildning & Demokrati* innehåller i sitt andra nummer för år 2010 (volym 19) ett antal artiklar på synnerligen aktuella teman som kosmopolitanism, livskunskap, olika perspektiv på skoldemokrati, medborgar- och hälsofostran där framför allt lärarrollen fokuseras. I dessa tider av en ny läroplan för den svenska skolan med en från styrande håll stark betoning på de olika ämnenas selektiva traditioner (se exempelvis SvD 11.11.10) kompletterad med en massiv resultatstyrning är det viktigt att upprätthålla den reflekterande blicken på det komplex som utgör våra utbildningsinstitutioner och vilka uppgifter dessa och framför allt dess lärare står inför. Lärare på alla stadier möter den oerhört komplicerade utmaningen om hur deras professionella ansvar framför allt gentemot deras elever skall ta form samtidigt som de som professionella i allt högre grad och på flera olika sätt skall svara 'uppåt', det vill säga vara 'accountable' i enlighet med snabbt föränderliga riktlinjer och kunna hänvisa till dokumentation, handlingsplaner och åtgärdsprogram etcetera. Samtidigt som 'teaching for the test', dokumentationskrav och olika slag av fastställda riktlinjer tenderar att begränsa de professionella lärarnas ansvar och utrymme för egna bedömningar och omdömesgilla beslut så är den såväl globala som lokala kontext i vilken varje skola är inplacerad idag alltmer transparent och alla dess deltagare, lärare och elever, är genom kommunikationsteknologin integrerade i samhällets alla skeenden och har att möta det mångkulturella samhället och pluralismens utmaningar.

Kosmopolitanism utgör tillsammans med den deliberativa idén moderna svar på en fortgående globalisering som ställer nya krav på utbildning i alla former. Medan den deliberativa rörelsen inspireras av Jürgen Habermas och Seyla Benhabib så är några centrala namn i den kosmopolitiska idén Martha Nussbaum och Amartya Sen. De båda rörelserna överlappar delvis varandra och gör man en utflykt i de senaste årens produktion i de internationellt bärande tidskrifterna i pedagogisk filosofi (*Educational Philosophy and Theory*, *Educational Theory*, *Journal of Philosophy and Education*, *Studies in Philosophy and Education*) så hittar man många olika uppslag som leder tillbaka till de nämnda men där referenser ofta också görs, inom bägge dessa traditioner, till den klassiska pragmatismens företrädare.

David T. Hansen, en av samtidens främsta Dewey-uttolkare, professor i pedagogisk filosofi vid anrika Teachers College vid Columbia university i New York och välkänd genom bland annat sina *The Call to Teach* (1995), *Exploring the Moral Heart of Teaching* (2001) och *John Dewey and Our Educational Prospect: A Critical Engagement with Dewey's "Democracy and Education"* (2006) och många fler arbeten under det senaste decenniet, har under senare år successivt utvecklat och presenterat sin syn på den kosmopolitiska potentialen i utbildningssammanhang. Hansen, som besökte pedagogikämnet vid Örebro universitet som gästprofessor våren 2010, kommer tillbaka under våren 2011 och i den kurs (Undervisningens moraliska dimension – ett kommunikativt och kosmopolitiskt perspektiv) han då deltar i behandlas de kommunikativa perspektiven inom utbildning och mer specifikt de kosmopolitiska.

Det bidrag av *David T. Hansen* som presenteras i detta nummer, LÄROPLANEN OCH FÖRESTÄLLNINGEN OM ETT KOSMOPOLITISKT ARV, utgör en översättning av hans i *Journal of Curriculum Studies* (2008, vol. 40, nr 3) tidigare framlagda artikel "Curriculum and the idea of a cosmopolitan inheritance". Utifrån en historisk bakgrund av tanken om det kosmopolitiska tecknar Hansen konturerna av begreppets nutida roll och aktualitet i relation till samhällets globalisering. Han skiljer ut olika riktningar av kosmopolitanism och undersöker möjligheten att tala om en pedagogisk kosmopolitanism, som tar sin utgångspunkt i läroplanen med dess kosmopolitiska 'arv'. Hansen argumenterar för att ett sådant synsätt kan leda till en kosmopolitisk medvetenhet som bidrar till att betrakta de egna livserfarenheterna i ett pedagogiskt och universellt perspektiv och som på så sätt medverkar till att överbrygga spänningar mellan det universella och lokala, samtidigt som det inbjuder till en kritisk distans till det globala. Framför allt så poängterar Hansen kreativitetens betydelse, såväl i erkännandet av den egna lokala inramningens betydelse som i mötet med och erkännandet av personer, konst, musik, texter etcetera som utvecklats ur delvis andra synsätt och traditioner. Som en fortsatt utveckling av det kosmopolitiska temat lyfter Hansen fram möjligheten att relatera en kosmopolitisk syn på läroplanen med humanistiska förtecken till den mer politiskt orienterade läroplansforskningen som intresserar sig för kritiska dialoger och deliberativa samtal.

I nästkommande artikel, LÄRARPROFESSIONEN OCH ARBETET MED LIVSKUNSKAP I GRUNDSKOLAN, presenterar *Sara Irisdotter Aldenmyr* några perspektiv på den relativt nya företeelsen *Livskunskap* i skolan, en aktivitet som inte är ett etablerat skolämne, men som på många skolor kommit att inta en mer eller mindre framskjuten plats och som i de flesta fall lutar sig mot det så kallade SET-programmet. Livskunskapens ofta uttalade avsikt är att via processer i bestämda manualer söka

förstärka elevers självförtroende och deras sociala och emotionella utveckling. Författaren ifrågasätter dock värdet av livskunskap ur flera aspekter, bland annat vad det innebär för lärarnas professionalism, och ställer via nedslag i skolan kritiska frågor om dess anspråk på att konkretisera den demokratiska värdegrunden. Med hänvisning till bland andra Richard Sennett och engelska pedagogikfilosofer med sin bas i nämnda *Journal of Philosophy and Education* ställer hon sig kritisk till att ”beteendemodifierande program kan vara en god grund för skolans demokratiska fostransuppdrag”.

I BARNES MÖTE MED INSTITUTIONALISERAD UNDERVISNING OCH DESS INNEBÖRDER FÖR DEMOKRATISKT MEDBORGARSKAP förflyttar vi oss till förskolan och förskoleklassen. Här analyserar *Johan Liljestrand*, via den institutionaliserade socialisationens skriftspråkliga praktiker som exempelvis samlingen i förskolan utgör, hur lärare och barn tillsammans etablerar olika innebörder av undervisning. Den bild av och de förväntningar på undervisning som etableras tidigt hos det växande barnet har troligen, menar författaren, en betydelse för framtida sätt att förstå densamma och ur ”ett demokratiskt medborgarperspektiv kan undervisningen i samlingarna förstås så att barnen blir delaktiga i en gemensam tradition som erbjuder dem att förstå vilka de är. Genom samlingen får det enskilda barnet möjlighet att förstå sig själv som en del av ett större sammanhang, en grupp som verkar i ett offentligt sammanhang”. Barnen i förskolan och eleverna i skolan möter i undervisningen oftast, såväl vad gäller innehåll som form, olika selektiva traditioner, som författaren hävdar nödvändigheten av att synliggöra för att eventuellt kunna ifrågasätta och överskrida.

Inledningsvis nämndes den deliberativa traditionen som ett framträdande svar på att hantera skolans demokratifostrande uppgift. Vi har också tidigare i denna tidskrift (vol 15, nr 3 s 113–118 med hänvisning till Almgren 2006) hänvisat till såväl internationella som nationellt baserade undersökningar som påvisat värdet av ett deliberativt klassrumsklimat. Intressant i sammanhanget är den bild som Almgren (2006) också ger, nämligen det negativa sambandet mellan formellt elevinflytande och kunskapsbildning. *Åsa Brumark* anknuter till den deliberativa traditionen och den nämnda kritiken i sin DEN FORMELLA SKOLDEMOKRATINS ROLL FÖR MEDBORGARFOSTRAN OCH ELEVINFLYTANDE. Hennes utgångspunkt är således inte klassrumsklimatet i allmän bemärkelse utan just elevdemokratiska instanser som klassråd som ifrågasätts ”inte bara som förberedelse för och rekryteringsgrund till elevrådet utan också – och framför allt – som grund för elevernas utveckling av medborgarskap och demokratisk kompetens”. Hon menar ”att klassrådsdiskussionerna snarare fungerar exkluderande och spär på den sociala segregation och ojämna

fördelning av kulturellt kapital som skolans medborgarfostran delvis är ägnad att kompensera för”.

I artikeln FROM TEACHING YOUNG PEOPLE TO BE HEALTHY TO LEARNING HEALTH utvecklar de tre författarna *Mikael Quennerstedt* och *Ninitha Maivorsdotter* från Sverige och Örebro universitet tillsammans med *Lisette Burrows* från University of Otago på Nya Zeeland en komparativ, historiskt grundad kritisk analys av dessa båda länders hälsoundervisning. De argumenterar också för en förskjutning av synen på hälsoundervisning i skolan från att undervisa ungdomar om hälsosamma livsstilar till att förstå hälsoundervisning i termer av olika sätt som unga människor ’lär hälsa’. I artikeln kritiserar författarna den individualism och instrumentalism som karaktäriserar politiska riktlinjer riktade mot skolans hälsoarbete i Sverige respektive Nya Zeeland. Istället argumenterar de för att utgå från det lärande som pågår i unga människors liv också i en vidare social, kulturell och politisk kontext.

Tidskriften innehåller också recensionsessän ETT NYTT SPRÅK OM SKOLA? av *Ninni Wahlström* där hon recenserar en bok av Mike Rose med titeln *Why School? Reclaiming Education for All of Us*. Mike Rose ställer den allmänna obligatoriska skolan i centrum, samtidigt som han söker ett nytt ”språk” för att tala om denna skola och dess undervisning. Hur ska vi på ett mer eftertänksamt sätt än vad som sker i dag kunna tala om den allmänna skolans roll i ett öppet samhälle? I en avslutande reflektion ställs bokens tema i relation till några artiklar som bidrar till att belysa policydebatten om skola.

Redaktionen